

העשרה¹

היסוד האתני בלאומיות

1. הזיקה האתנית הפנימית מבטאת תגובה הגנתית

הקרבה הגיאוגרפית והדמיון התרבותי אמנם עשויים לתרום להתפתחותה של זיקה פנימית בין חברי קבוצה אנושית כלשהי, אך חשוב לציין כי אין די בכך כדי להבטיח את התפתחותה של זיקה פנימית בין חברי הקבוצה. תנאי הכרחי להתפתחותה של זיקה זו הוא המפגש עם קבוצות בעלי מאפיינים תרבותיים או גנטיים שונים. עד למפגש זה נוטים חברי הקבוצה האתנית להדגיש את השוני הפנימי שביניהם, ואינם מודעים לדמיון הפנימי הרב הקיים ביניהם. אולם, מפגש עם קבוצה אתנית נפרדת מאפשר לחברי הקבוצה האתנית לראות את הדמיון הפנימי הקיים בתוכם, ולעיתים דמיון זה מביא אותם לפתח זיקה פנימית. לסיכום, התפתחות הזיקה הפנימית היא למעשה תגובה הגנתית של חברי הקבוצה, המעוניינים לשמור על אורח החיים המוכר להם (כפי שהוא בא לידי ביטוי בתחום התרבותי או בתחום החיצוני) ולמנוע חדירת שינויים.

2. הזיקה האתנית הפנימית יכולה להסתמך על זיכרון היסטורי משותף

תחושת האיום החיצוני, והצורך לשמור על אורח החיים המוכר, שחשים חברי הקבוצה, עשויים להיות כה חזקים, עד שלעיתים קורה שהזיקה הפנימית בין חברי הקבוצה מוסיפה להתקיים גם לאחר שחברי הקבוצה איבדו במהלך הדורות הרבה מן המשותף להם. במהלך ההיסטוריה המשיכו קבוצות אנושיות שונות לשמור על הזיקה הפנימית, גם לאחר שנים ארוכות של ניתוק גיאוגרפי, אף על פי שניתוק זה גרם לגיוון פנימי ניכר. כך למשל הצליחו היהודים לשמור על זיקה פנימית לאורך כאלפיים שנות גלות, למרות הניתוק הגיאוגרפי ארוך השנים ולמרות התפתחותם של הבדלי שפה, לבוש, נוסחי תפילה ותהליכי החילון שהתרחשו במאה ה-19, שהביאו לכך שחלק מהיהודים הפסיק להאמין בעקרונות הדת היהודית. לסיכום, זיקה פנימית, המבוססת במקורה על דמיון אתני, עשויה להימשך גם לאחר שהדמיון פוחת.

¹ פרק זה הוא פרק העשרה לספר "הלאומיות המודרנית וראשית הציונות" (יגאל משעול; היי סקול).